

Alexander Portnoy groeit op in de morsige industriestad Newark (New Jersey), in een gezin van kleine joodse middenstanders. Hij is een kind van zijn tijd: een jongen in de jaren veertig, volwassen geworden in de jaren vijftig. Geheel in de greep van zijn joodse jeugd en zijn dominante moeder en voortgestuwd door zijn dwangmatige seksualiteit bevindt Portnoy zich in een onoplosbare situatie, en gaat te biecht bij zijn psychiater.

‘Voor niet-joodse lezers is het een leerboek, niet alleen van hoe joden denken, maar ook van hoe joden niet-joden beschouwen.’ – Ethel Portnoy

‘Smakelijk grappig... absurd en overdadig, wild en tumultueus... een briljant levendige leeservaring.’ – THE NEW YORK TIMES

Philip Roth

PORTNOY'S KLACHT

Vertaling Else Hoog

2009

DE BEZIGE BIJ
AMSTERDAM

Portnoy's klacht, zelfst. naamw. [naar Alexander Portnoy (1933-)]. Een aandoening waarin intens beleefde ethische en altruïstische impulsen voortdurend strijden met extreme seksuele, vaak perverse, verlangens. Spielvogel zegt: 'Exhibitionistische handelingen, voyeurisme, autoerotiek en orale coïtus komen veelvuldig voor; door de "deugdzaamheid" van de patiënt resulteert noch de fantasie noch de daad echter in werkelijke seksuele bevrediging, maar juist in diepe schaamtegevoelens en angst voor straf, vooral in de vorm van castratie.' (Spielvogel, O. 'De Perplexe Penis,' *Internationale Zeitschrift für Psychoanalyse*, Deel xxiv p. 909) Spielvogel is van mening dat veel van deze symptomen kunnen worden teruggevoerd tot de bindingen in de relatie tussen moeder en kind.

De onvergetelijkste figuur die ik ken

Ze was zo diep ingebed in mijn bewustzijn dat ik tijdens mijn eerste schooljaar schijnbaar heb geloofd dat al mijn onderwijzeressen vermommingen van mijn moeder waren. Zodra de bel was gegaan repte ik me naar huis en vroeg me al hollend af of ik erin zou slagen onze flat te bereiken voordat ze zich opnieuw had kunnen transformeren. Maar als ik thuiskwam was ze altijd in de keuken bezig melk met koekjes voor me klaar te zetten. Dit kunststuk maakte echter niet dat ik mijn waandenkbeelden opgaf, maar vergrootte mijn respect voor haar kunnen juist. Het was trouwens eigenlijk altijd weer een opluchting dat ik haar niet net tussen twee incarnaties in betrap had – ook al bleef ik daar mijn best voor doen; ik wist dat mijn vader en mijn zusje onkundig waren van mijn moeders ware aard en de verraderslast die naar ik me voorstelde op mijn schouders zou komen te rusten als ik haar betrapte, was meer dan ik op vijfjarige leeftijd wenste te torsen. Ik geloof zelfs dat ik bang was dat ze me uit de weg zouden moeten ruimen als ik haar na schooltijd ooit door het slaapkamerraam naar binnen zou zien vliegen of haar vanuit een onzichtbare toestand ledemaat voor ledemaat in haar schort zag opdoemen.

Als ze me vroeg hoe het die dag op de kleuterschool was geweest, antwoordde ik uiteraard zeer nauwgezet. Ik was niet zo eigenwijs om te denken dat ik precies begreep wat haar alomtegenwoordigheid inhield, maar dat het er on-

der meer om ging te ontdekken wat voor jongetje ik was als ik dacht dat zij niet in de buurt was – dat was zonneklaar. Een consequentie van deze fantasie, die (in precies dezelfde vorm) voortleefde tot in de eerste klas van de lagere school, was dat ik, omdat er niets anders op zat, eerlijk werd.

Ja, én briljant. Over mijn vaalbleke, dikke, oudere zusje Hannah placht mijn moeder te zeggen (waar Hannah bij was uiteraard: zij vond óók dat eerlijk het langst duurde): ‘Het kind is niet geniaal, maar we kunnen nu eenmaal niet het onmogelijke verlangen. Ze werkt hard, God zegene haar, ze zet zich helemaal in, dus wat ze bereikt is meegenomen.’ Van mij, de erfgenaam van haar lange Egyptische neus en haar schrandere kwekkende mond, zei mijn moeder met karakteristieke terughoudendheid: ‘Dat groot goocher? Die hoeft geen boek in te kijken – allemaal tieners. Albert Einstein de Tweede!’

En hoe reageerde mijn vader op dit alles? Hij dronk – geen whisky natuurlijk, hij was immers geen goj – maar paraffineolie en magnesiummelk; hij kauwde Ex-lax, at ’s ochtends en ’s avonds All-Bran en consumeerde kilo’s gedroogde zuidvruchten. Hij leed – o, wat leed hij – aan constipatie. Haar alomtegenwoordigheid en zijn constipatie, mijn moeder die door het slaapkamerraam naar binnen vloog en mijn vader die het avondblad las met een zetpil in zijn reet... dat, dokter, zijn de eerste indrukken die me van mijn ouders, hun kenmerken en hun geheimen, zijn bijgebleven. Hij maakte een brouwsel van gedroogde sennebladeren in een steelpan en dat, samen met de zetpil die onzichtbaar wegsmolte in zijn rectum, was zijn hekserij: het koken van die dooraderde, groene bladeren, met een lepel roeren in dat smerig stinkende vocht dat hij voor-

zichtig door een zeef en vervolgens in zijn verstopte lichaam goot, door die vermoeide, gekwelde uitdrukking op zijn gezicht heen. En dan blijft hij zwijgend ineengedoken zitten boven het lege glas, alsof hij luistert naar een ver onweer en wacht op het wonder... Als klein kind zat ik soms bij hem in de keuken en wachtte mét hem. Maar het wonder geschiedde nooit, althans niet zoals we ons voorstelden en baden dat het zou gebeuren, als het kwijtschelden van de straf, een totale verlossing van de plaag. Ik herinner me dat hij, toen op de radio bekend gemaakt werd dat de eerste atoombom was ontploft, hardop zei: 'Misschien zou dat helpen.' Maar geen enkel purgeermiddel mocht die man baten: zijn leib werd omklemd door de ijzeren hand van verontwaardiging en frustratie. Nog afgezien van al zijn andere ellende, was ik de lieveling van zijn vrouw.

Wat het leven nog ingewikkelder maakte, was dat hijzelf ook van me hield. Ook voor hém betekende ik een mogelijkheid waardoor onze familie 'net zo goed als ieder ander' kon worden, een kans om eer en respect te vergaren, hoewel hij toen ik klein was zijn ambities voor mij meestal in geldtermen verwoordde. 'Jij moet niet zo dom doen als je vader,' grapte hij tegen het kleine jongetje op zijn schoot. 'Trouw geen schoonheid, trouw niet uit liefde – trouw met geld.' Nee, nee, hij vond het helemaal niet leuk dat ze op hem neerkeken. Hij zwoegde als een paard – maar voor een toekomst die niet voor hem was weggelegd. Niemand heeft hem ooit werkelijk voldoening geschonken, genoegdoening die in overeenstemming was met de geleverde waar – mijn moeder niet, ik niet, zelfs mijn liefhebbende zuster niet, wier echtgenoot hij nog altijd als een communist beschouwt (hoewel hij inmiddels

mede-eigenaar is van een winstgevende frisdrankfabriek en een huis bezit in West Orange). En zeker niet die protestantse miljardenonderneming (of ‘instelling’ zoals ze zichzelf bij voorkeur noemen) die hem volledig heeft uitgebuit. ‘De Weldadigste Financiële Instelling van Amerika,’ verkondigde mijn vader toen hij me voor het eerst meenam om zijn vierkante lapje bureau met stoel te bezichtigen in de immense burelen van Boston & Northeastern Life. Ja, tegenover zijn zoon had hij het vol trots over de ‘Maatschappij’; wat had het voor zin zichzelf te verlagen door ze in het openbaar af te kammen – ten slotte hadden ze in de crisisjaren zijn salaris doorbetaald; ze gaven hem briefpapier waarop zijn naam gedrukt stond onder een plaatje van de Mayflower, hun embleem (en dus het zijne, ha ha) en ieder voorjaar trakteerden ze hem en mijn moeder vanuit hun royale weldadigheid op een super-deluxe weekend in Atlantic City, in een poenig gojs hotel nog wel, waar ze zich (samen met alle andere verzekeringsagenten uit de Middle Atlantic States die hun jvv, hun Jaarlijkse Verkoop Verwachting, overtroffen hadden) mochten laten intimideren door de receptionist, de ober en de piccolo’s, om nog maar niet te spreken van de verblufte gewone hotelgasten.

Voorts geloofde hij hartstochtelijk in wat hij aan de man bracht, nóg een bron van smart en overbelasting van zijn energie. Als hij ’s avonds na het eten zijn jas aantrok en zijn hoed opzette om weer aan het werk te gaan, was dat niet alleen om zijn eigen ziel te redden – nee, hij deed het ook om een of andere arme sloeber te redden die op het punt stond zijn polis te laten verlopen en zo zijn gezin de ‘zekerheid voor regenachtige dagen’ dreigde te ontnemen. ‘Alex,’ legde hij me vaak uit, ‘een man moet een pa-

raplu hebben voor als het regent. Je laat vrouw en kind niet in de regen staan zonder paraplu!’ En hoewel wat hij zei mij, een kind van vijf, zes jaar, volslagen, zelfs ontroerend logisch voorkwam, werd zijn paraplu-verhaal klaarblijkelijk niet altijd zo gunstig ontvangen door de onnozele Polen, de driftige Ieren en de ongeletterde negers die in de verpauperde wijken woonden die de Weldadigste Financiële Instelling van Amerika hem als werkterrein had gegeven.

Ze lachten hem uit, daar in de sloppen. Ze wilden niet naar hem luisteren. Ze hoorden hem aankloppen en smeten hun lege flessen tegen de deur en riepen: ‘Ga weg, er is niemand thuis.’ Ze stuurden hun honden op hem af, die hun tanden in zijn volhardende joodse achterste zetten. En toch slaagde hij er in de loop der jaren in genoeg gedenkplaten en diploma’s en medailles ten bewijze van zijn verkoopkunde te vergaren om een hele muur te behangen van de lange raamloze gang waar onze borden voor het paasfeest stonden opgeslagen in kartonnen dozen en waar onze ‘perzen’ ’s zomers als mummies in hun dikke verpakking van asfaltpapier gerold lagen. Als hij in staat was veren van een kikker te plukken, zou de Maatschappij op haar beurt hem dan niet met een wonder belonen? Zou het niet kunnen dat de ‘President-Directeur’ op het ‘Hoofdkantoor’ van zijn prestaties hoorde en hem van de ene op de andere dag van een agent met vijfduizend dollar per jaar in een rayonchef met vijftienduizend dollar veranderde? Maar ze lieten hem rustig zitten waar hij zat. Wie moest er anders dat onvruchtbare terrein bewerken met zulke ongelooflijke resultaten? Bovendien was er in de hele geschiedenis van Boston & Northeastern nog nooit een joodse rayonchef voorgekomen (Niet Helemaal Onze

Stand, Lieve, zoals ze aan boord van de Mayflower altijd zeiden) en mijn vader met zijn lagereschoolopleiding was niet bepaald de figuur om de Jackie Robinson van het verzekeringswezen te worden.

Het portret van N. Everett Lindabury, president-directeur van Boston & Northeastern, hing bij ons thuis in de gang. Die ingelijste foto was mijn vader geschonken toen hij zijn eerste miljoen dollar aan verzekeringen had verkocht, of misschien kreeg je hem pas als je de tien miljoen gehaald had. ‘Meneer Lindabury’, ‘Het Hoofdkantoor’... zoals mijn vader het uitsprak klonk het me in de oren als Roosevelt in het Witte Huis in Washington... en wat had hij ondertussen de pest aan ze, aan Lindabury in het bijzonder, met zijn vlasblonde haar en zijn knerpemde New England-accent, de zoons in Harvard en de dochters op kostschool, o, die hele meute daar in Massachusetts, *sj-kootsem* die op vossenjacht gaan! die polo spelen! (Zo hoorde ik hem op een avond tekeergaan achter de deur van zijn slaapkamer) – terwijl ze hém daarmee verhinderden, begrijpt u, om een held te zijn in de ogen van zijn vrouw en kinderen. Wat een toorn! Wat een woede! En er was eigenlijk niemand op wie hij die bot kon vieren – behalve zichzelf. ‘Waarom kan ik niet naar de wc! Ik zit tot aan mijn gat vol met pruimen. Waarom heb ik altijd zo’n hoofdpijn! Waar is mijn bril! Wie heeft mijn hoed nou weer gepikt!’

Op die verbeterde, zelfvernietigende manier waarop zoveel joodse mannen van zijn generatie hun gezin dienden, diende mijn vader mijn moeder, mijn zusje Hannah, maar mij in het bijzonder. Terwijl hij een gevangene was geweest zou ik vliegen: dat was zijn droom. De mijne was een verlengstuk daarvan: zijn bevrijding zou in de mijne

besloten liggen – een bevrijding van onwetendheid, van uitbuiting, van anonimiteit. Tot vandaag de dag zijn onze bestemmingen in mijn verbeelding nog dooreengeklutst en komt het nog maar al te vaak voor dat, als ik in een boek een passage tegenkom die indruk op me maakt vanwege zijn logica of wijsheid, ik onmiddellijk, onwillekeurig denk: ‘Als hij dit eens kon lezen. Ja! Lezen en begrijpen!’ Nog altijd hopen, ziet u, nog altijd wensdromend, terwijl ik toch drieëndertig jaar oud ben... Ik herinner me dat ik in mijn eerste jaar aan de universiteit, toen ik nog veel meer de zoon was die worstelde om zijn vader begrip bij te brengen – toen het nog leek of het een kwestie was van zijn begrip of zijn leven – een invulformulier heb gescheurd uit een van de intellectuele tijdschriften die ik zelf juist begon te ontdekken in de universiteitsbibliotheek, zijn naam en ons huisadres heb ingevuld en hem een anoniem geschenkabonnement heb toegezonden. Maar toen ik tegen Kerstmis knorrig thuiskwam om te bezoeken en te veroordelen, was de *Partisan Review* nergens te bekennen. *Collier's Hygeia*, *Look*, maar waar was zijn *Partisan Review*? Ongeopend weggegooid – dacht ik in mijn arrogantie en gekwetstheid – ongelezen weggesmeten omdat hij dacht dat het drukwerk was, die lul, die idioot, die cultuurbarbaar van een vader van me!

Ik herinner me – om nog verder terug te gaan in de geschiedenis van een ontgoocheling – ik herinner me hoe ik op een zondagochtend een honkbal naar mijn vader heb goegoid en er tevergeefs op heb staan wachten om hem hoog boven mijn hoofd te zien overvliegen. Ik ben acht en ik heb voor mijn verjaardag mijn eerste handschoen plus bal gekregen en een volwassen slaghout dat zo zwaar is dat ik er niet eens behoorlijk mee kan zwaaien. Mijn va-

der is sinds vanochtend vroeg op stap geweest, gekleed in jas, hoed, strikdas en zwarte schoenen, met onder zijn arm het lijvige zwarte kasboek waarin precies staat hoeveel meneer Lindabury nog van iedereen krijgt. Elke zondagochtend daalt hij af naar de negerwijk want, zegt hij tegen mij, dat is de beste tijd om de mensen te pakken te krijgen die er niets voor voelen om de wekelijkse tien of vijftien miezerige centen premiegeld af te schuiven. Hij loert op de mannen die buiten in de zon zitten en probeert een paar zielige dubbeltjes van ze los te krijgen voor ze stomdronken zijn van hun flessen Morgan Davis-wijn; hij schiet tevoorschijn uit stegen om tussen huis en kerk de vrome schoonmaaksters te pakken te krijgen die doorde-weeks overdag in andermans huis zijn en zich 's avonds voor hem schuilhouden. 'Kijk uit,' roept iemand. 'Daar heb je de verzekeringenman!' en zelfs de kinderen maken dat ze wegkomen – de kinderen, zegt hij vol walging, en vertel me nou maar eens hoe die nikkers het ooit verder moeten brengen? Hoe moeten ze ooit hogerop komen als ze niet eens in staat zijn het belang van een levensverzekering in te zien? Geven ze dan geen moer om de dierbaren die ze achterlaten? Want 'Hunnie gaan ook een keer dood, hoor – o zeker,' zegt hij kwaad, 'reken maar!' Wat moet dat voor iemand zijn die zijn kinderen zomaar in de regen kan laten staan zonder een fatsoenlijke paraplu om ze te beschermen!

We staan op het grote sintelveld achter mijn school. Hij legt het kasboek op de grond en stapt naar de plaat, in zijn jas, en met zijn bruine gleufhoed op. Hij draagt een vierkante bril met een stalen montuur en hij heeft een wilde bos haar (die ik nu heb) met de kleur en de structuur van staalwol; en de tanden die de hele nacht in een glas in de

badkamer hebben staan lachen tegen de closetpot, lachen nu tegen mij, zijn dierbare, zijn vlees en bloed, het jongetje op wiens hoofd nimmer een druppel regen zal vallen. ‘Oké, honkbalkampioen,’ zegt hij en pakt mijn nieuwe standaardmodel slag hout ergens bij het midden beet – en tot mijn verbazing met zijn linkerhand op de plaats waar hij de rechter zou moeten houden. Plotseling word ik intens droevig: ik wil tegen hem zeggen: Hé, u houdt uw handen verkeerd, maar ik kan niet, uit angst dat ik zal gaan huilen – of anders hij. ‘Vooruit, kampioen, gooi óp die bal,’ roept hij en dat doe ik – en ontdek uiteraard dat mijn vader, afgezien van een heleboel andere dingen die ik over hem begin te vermoeden, ook geen ‘King Kong’ Charlie Keller is.

Mooie paraplu.

Mijn moeder was degene die alles kon, die zelf moest toegeven dat ze misschien wel te goed was. En bestond daarvoor een klein kind met mijn intelligentie, mijn observatievermogens, enige twijfel aan? Ze kon bijvoorbeeld gelatinepudding maken waar schijven perzik in hingen, schijven perzik die daar zomaar zwééfdén, in strijd met de wet van de zwaartekracht Ze kon een cake bakken die naar banaan smaakte. Huilend, gepijnigd, raspte ze eigenhandig mierikswortel in plaats van die tinnef te kopen die ze in de delicatessenzaak in potjes verkochten. De slager hield ze, zoals ze het zelf uitdrukte, ‘als een havik’ in de gaten, om zeker te zijn dat hij niet vergat haar gehakt in de kosjere molen te malen. Ze belde alle andere vrouwen in het flatgebouw op, die hun was te drogen hingen aan de lijnen aan de achterkant – op een zeer grootmoedige dag heeft ze zelfs de gescheiden goj van de bovenste etage ge-

beld – om te zeggen: Vlug, haal de was binnen, er is een regendruppel op onze ruit gevallen! Wat een radar had die vrouw! En nog vóórdat er radar bestond! Wat een energie! Wat een grondigheid! Ze controleerde mijn sommen op fouten; mijn sokken op gaten; mijn nagels, mijn hals, alle naden en plooiën van mijn lichaam op vuil. Ze baggert zelfs de diepste diepten van mijn oren uit door koude peroxide in mijn hoofd te gieten. Het prikt en borrelt als een oor vol gemberbier en stukje bij beetje komen de verborgen voorraden geel oorsmeer aan de oppervlakte drijven, die schijnbaar een bedreiging van je gehoor kunnen vormen. Zo'n medische behandeling (hoe geschikt ook) kost natuurlijk tijd; kost natuurlijk inspanning – maar waar gezondheid en reinheid, bacteriën en lichamelijke secreties in het geding zijn, wil ze niet anderen opofferen door zichzelf te sparen. Ze brandt kaarsen voor de doden – anderen vergeten dat onveranderlijk, zij denkt er nauwgezet aan en zelfs zonder aantekening op de kalender. Het schijnt dat zij de enige is, zegt ze, die als ze naar het kerkhof gaat, 'het gezonde verstand', 'het normale fatsoen' heeft om de graven van onze bloedverwanten te wieden. De eerste mooie voorjaarsdag en ze heeft meteen alles wat er in ons huis aan wol is tegen de motten beschermd, de kleden opgerold en vastgebonden en naar mijn vaders trofeeëngalerij gesleept. Zij hoeft zich nooit voor haar huis te schamen: iedere willekeurige vreemde mag gerust binnenkomen en alle kasten, alle laden openen en hij zal niets vinden waarvoor zij zich hoeft te schamen. Je zou zelfs op de wc van de vloer kunnen eten als dat nodig mocht blijken. Wanneer ze bij mahjong verliest vat ze dat sportief op, in-tegenstelling-tot-sommige-mensen-die-ze-zou-kunnen-noemen-maar-dat-zal-ze-niet-doen-zelfs-Tilly Hoch-

man-bijvoorbeeld-het-is-te-kleinzielig-om-zelfs-maar-over-te-praten-laten-we-vergeten-dat-ze-erover-is-begonnen. Ze naait, ze breit, ze stopt – ze kan zelfs beter strijken dan de *schwartz*e, voor wie zij als enige, van al haar vriendinnen die elk een stukje van de huid van die grijnzende, kinderlijke, zwarte oude dame bezitten, goed is. ‘Ik ben de enige die goed voor haar is. Ik ben de enige die haar tussen de middag een héél blikje tonijn bij haar brood geeft en geen drek ook. Nee, Chicken of the Sea, Alex. Het spijt me, maar ik kan gewoon niet krenterig zijn. Neem me niet kwalijk maar zo kan ik niet leven, ook al kosten ze negen-eneveertig cent de twee. Esther Wasserberg laat altijd vijf stuivers rondslingeren als Dorothy er is en na afloop gaat ze kijken of ze er nog allemaal liggen. Misschien ben ik wel te goed,’ fluistert ze tegen me, terwijl ze kokendheet water laat lopen over het bord waarvan de werkster zojuist haar lunch heeft genuttigd, in totale afzondering, als een lepralijder, ‘maar zoiets zou ik nooit kunnen.’ Eens kwam Dorothy toevallig de keuken weer binnen terwijl mijn moeder nog bij de warme kraan stond en stromen heet water liet neerklateren op mes en vork die de *schwartz*e tussen haar dikke roze lippen had gestoken. ‘O, je weet hoe moeilijk het tegenwoordig is om mayonaise van het tafelzilver af te krijgen, Dorothy,’ zegt mijn gevatte moeder – en zo, vertelt ze me later, is het haar door haar snelle reactie gelukt de gevoelens van de negerin te sparen.

Als ik stout ben word ik het huis uit gezet. Ik sta net zo lang op de deur te bonken tot ik zweer dat ik mijn leven zal beteren. Maar wat heb ik eigenlijk gedaan? Ik poets elke avond mijn schoenen op een stuk van de krant van gisteren, dat zorgvuldig op het linoleum is uitgespreid; ik verzuim nooit na afloop het deksel stevig op de doos

schoensmeer te draaien en het gereedschap terug te zetten waar het hoort. Ik rol de tandpastatube vanonderaf op, ik poets mijn tanden met een draaiende beweging en nooit zomaar op en neer, ik zeg ‘Dank u wel,’ ik zeg ‘Geen dank,’ ik zeg ‘Neem me niet kwalijk’ en ‘Mag ik alstublieft’. Als Hannah ziek is of voor het eten nog met haar blauwe busje gaat collecteren voor het Joods Nationaal Fonds dek ik helemaal uit mezelf, terwijl het niet eens mijn beurt is, de tafel en vergeet nooit mes en lepel rechts, vork links en servet links van de vork in een driehoek gevouwen. Ik zou nooit *millisjtinge* van een *flaasjtinge* bord eten, nooit, nooit, nooit. Toch is er ongeveer een jaar van mijn leven dat er geen maand voorbijgaat zonder dat ik zóiets onvergeeflijks doe dat ik bevel krijg mijn koffer te pakken en te vertrekken. Maar wat kan het dan toch zijn? Moeder, ik ben het, het kleine jongetje dat voor het begin van het nieuwe schooljaar avond na avond bezig is de namen van zijn vakken met prachtige oud-Engelse letters op zijn gekleurde etiketten te schrijven, die geduldig kaften vouwt om een kwartaalrantsoen schriften, gelinieerd en ongelinieerd. Ik heb een kam en een schone zakdoek bij me; nóóit slobberen mijn kousen over mijn schoenen heen, daar zorg ik wel voor; mijn huiswerk is klaar, weken voor het af moet zijn – laten we eerlijk zijn, ma, ik ben het slimste, netste jongetje uit de hele geschiedenis van mijn school! Leerkrachten (en dat weet u, want ze hebben het u vertéld) gaan blij naar huis naar hun man, vanwege mij. Dus wat heb ik gedaan? Wil hij die het antwoord op deze vraag weet misschien opstaan? Ik ben zó afschuwelijk dat ze me geen minuut langer in haar huis wenst te dulden. Toen ik mijn zusje eens uitschold voor tuttebel werd mijn mond onmiddellijk uitgewassen met een stuk groene zeep;

dat kan ik nog begrijpen. Maar verbanning? Wat heb ik dan toch gedáán!

Omdat ze zo goed is wil ze nog wel een lunch voor me inpakken voor onderweg, maar dan ga ik eruit, gehuld in jas en overschoenen, en wat er verder gebeurt interesseert haar niet.

Goed dan, zeg ik, als u er zo over denkt (want ik heb óók gevoel voor melodrama – ik ben niet voor niets lid van deze familie). Ik hoef helemaal geen eten mee! Ik hoef helemaal niks!

Ik hou niet meer van je, van een jongetje dat zich zó durft te misdragen. Ik blijf hier lekker alleen wonen met pappa en Hannah, zeg mijn moeder (die werkelijk een meester is in het zich zo uitdrukken dat er steken door je hart gaan). Hannah kan dinsdagavond de mahjongstenen wel klaarzetten voor de dames. We hebben je niet meer nodig.

Het kan me niet schelen! En ik ga de deur uit, de lange schemerige gang in. Het kan me niet schelen! Ik ga blootsvoets kranten verkopen op straat. Ik ga met vrachtwagens mee, overal naartoe waar ik heen wil en slapen in de open lucht, denk ik – en dan is de aanblik van de lege melkflessen naast onze voordeurmat voldoende om de onmetelijkheid van wat ik verloren heb tot me door te laten dringen. ‘Rotmens!’ brul ik en schop met mijn overschoen tegen de deur. ‘Je stinkt!’ Op het horen van die smerige taal, die ketterij, die weergalmt door de gangen van het flatgebouw waar ze met twintig andere joodse vrouwen dingt naar de titel beschermheilige van de zelfopoffering, is mijn moeder wel genoodzaakt de deur op het nachtslot te draaien. Dat is het moment waarop ik begin te bonken omdat ik naar binnen wil. Ik laat me vallen op de deurmat

en smeeek om vergiffenis voor mijn zonde (welke was dat ook alweer?) en beloof haar me uitsluitend als een braaf jongetje te gedragen voor de rest van ons beider leven, waarvan ik op dat moment geloof dat het eindeloos zal zijn.

En dan zijn er de avonden dat ik niet wil eten. Mijn zusje, dat vier jaar ouder is dan ik, heeft me verzekerd dat ik het me goed herinner: ik weigerde te eten en mijn moeder was niet in staat te berusten in zoveel halsstarrigheid – en zoveel domheid. Dat kon ze niet, voor mijn eigen bestwil. Ze wil alleen dat ik iets doe *voor mijn eigen bestwil* – en blijf ik dan nóg nee zeggen? Zou ze het eten niet voor me uit haar mond sparen, weet ik dat dan nog altijd niet?

Maar ik wil geen eten uit haar mond. Ik wil niet eens eten wat er op mijn eigen bord ligt – daar gaat het nu juist om.

Alsjeblieft! Een kind met mijn mogelijkheden! mijn talenten! mijn toekomst! – alle gaven die God over mij heeft uitgestort, mijn schoonheid, mijn hersens, mag ik dan zomaar denken dat ik mezelf zonder enige redenen kan uit-hongeren?

Wil ik dat de mensen mijn hele leven blijven neerzien op een mager jongetje of opzien tegen een man?

Wil ik dat ze later met me sollen en me belachelijk maken, wil ik vel over been worden zodat ze me met een niesbui tegen de grond kunnen blazen of wil ik respect afdwingen?

Wat wil ik later als ik groot ben worden, zwak of sterk, een succes of een mislukkeling, een man of een zielenpoot?

Ik wil gewoon niet eten, antwoord ik.

Dus komt mijn moeder op een stoel naast me zitten met

een lang broodmes in haar hand. Het is van roestvrij staal, met kleine zaagtandjes. Wat wil ik worden, zwak of sterk, man of zielenpoot?

Dokter, wáárom, waarom, waarom, waarom, waarom bedreigt een moeder haar eigen zoon met een mes? Ik ben een jaar of zes, zeven, hoe moet ik weten dat ze niet van plan is om het echt te gebruiken? Wat moet ik doen, haar proberen te overbluffen, een kind van zeven? Jezus, ik ben nog geen geraffineerd tacticus – ik weeg waarschijnlijk nog geen zestig pond. Iemand zwaait met een mes in mijn richting, dus ik geloof dat daar de bedoeling in schuilt om mijn bloed te laten vloeien! Maar waarom? Wat bezielt dat mens? Is ze helemaal gek geworden? Stel nou eens dat ze me had laten winnen – was er dan iets verloren geweest? Waarom een més, waarom dreigen met móórd, waarom is zo'n totale, vernietigende overwinning noodzakelijk – terwijl ze de dag daarvoor nog haar strijkijzer heeft neergezet op de strijkplank en geapplaudiseerd heeft toen ik door de keuken stormde en mijn rol van Christoffel Columbus repeteerde voor de opvoering van *Land in Zicht!* door de derde klas. Ik ben de ster van mijn klas, zonder mij kunnen ze geen stuk opvoeren. Ja, ze hebben het een keer geprobeerd toen ik bronchitis had, maar de juffrouw heeft later zelf aan mijn moeder toevertrouwd dat het bepaald een tweederangs opvoering geweest was. O, hoe kán ze, hoe kan ze zulke heerlijke middagen doorbrengen in de keuken, zilver poetsen, lever hakken, nieuw elastiek in mijn kleine onderbroekjes zetten – terwijl ze mij de wachtwoorden aangeeft uit de gestencilde tekst, de koningin Isabella van mijn Columbus speelt, de Betsy Ross van mijn Washington, de mevrouw Pasteur van mijn Louis – hoe kan ze samen met mij opstij-

gen tot aan de toppen van mijn genie, in die schemerige, prachtige uren na school, en dan 's avonds, omdat ik weiger een paar snijbonen en een gebakken aardappel op te eten, een broodmes op mijn hart richten?

En waarom houdt mijn vader haar niet tegen?

Me afrukken

En toen kwam de puberteit – de helft van de tijd bracht ik door in de badkamer met de deur op slot en vuurde mijn kwakje af in de closetpot of op de vuile kleren in de wasmand of kláts, tegen de spiegel van het medicijnkastje waar ik voor stond met mijn onderbroek omlaag om te kijken wat voor gezicht het was als het eruit spoot. Of anders zat ik dubbelgevouwen boven mijn razende vuist, ogen stijf dicht maar mond wijdopen om die kleverige saus van karnemelk en Clorox op mijn eigen tong en tanden te voelen – hoewel het niet zelden voorkwam dat ik het in mijn blinde extase allemaal in mijn kuif kreeg, als een scheut haarolie. Door een wereld van kleverige zakdoeken, verfrommelde tissues en bevlekte pyjama's bewoog ik me met mijn schrijnende, gezwollen penis en zat voortdurend in angst dat mijn walgelijkheid aan het licht zou komen doordat iemand me betrapte op het moment dat ik als een uitzinnige mijn lading loste. Toch kon ik niet met mijn handen van mijn zwans afblijven zodra die eenmaal langs mijn buik omhoog begon te kruipen. Midden onder de les stak ik mijn vinger op om te vragen of ik de klas mocht verlaten, stormde de gang door naar de wc en trok mezelf staande tegen een urinoir af met tien, vijftien wilde rukken. Op zaterdag liet ik mijn vriendjes tijdens de filmmatinee alleen om even naar de snoepautomaat te gaan – en belandde uiteindelijk op een afgelegen plaats op het balkon waar ik mijn zaad in een wikkel van een Marsreep loosde.

Op een uitje van ons familieclubje holde ik een keer een appel uit, zag tot mijn verbijstering (en geholpen door mijn obsessie) waar die op leek en rende het bos in om me op de opening in die vrucht te storten, terwijl ik me verbeeldde dat dat koele, melige gat in werkelijkheid gelegen was tussen de benen van dat mythische wezen dat me altijd Grote Knul noemde wanneer ze smeekte om wat geen enkel meisje in de ganse geboekstaafde geschiedenis ooit had gehad. ‘O, ram hem erin, Grote Knul,’ riep de doorboorde appel die ik op die picknick verrot neukte. ‘Grote Knul, Grote Knul, o, geef me alles,’ smeekte de lege melkfles die ik in onze opbergkast in het souterrain bewaarde om hem na schooltijd gek van opwinding te maken met mijn gezalfde roede. ‘Kom dan, Grote Knul, kom dan,’ krijste het verdwaasde stuk lever dat ik in mijn eigen waanzin op een middag bij een slager kocht en, u kunt het geloven of niet, verkrachtte achter een reclamezuil op weg naar bar mitswa-les.

Tegen het eind van mijn eerste jaar op de middelbare school – tevens mijn eerste masturbatiejaar – ontdekte ik aan de onderkant van mijn penis, precies op de plek waar schacht en eikel samenkomen, een klein verkleurd stipje, waarvan nadien is vastgesteld dat het een sproet is. Kanker. Ik had mezelf kanker bezorgd. Al dat trekken en rukken aan mijn eigen vlees, al die wrijving, had me een ongeheelijke ziekte bezorgd. En nog geen veertien jaar oud! ’s Avonds in bed rolden de tranen uit mijn ogen. ‘Nee!’ snikte ik. ‘Ik wil niet dood! Alstublieft – nee!’ Maar, omdat ik zeer binnenkort toch een lijk zou zijn, volgde ik toen weer het geijkte patroon en trok me af in mijn sok. Ik nam de laatste tijd ’s avonds mijn vuile sokken mee naar bed om de ene als vergaarbak te gebruiken voor het slapengaan, en de andere bij het ontwaken.